

СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ А. С. МАКАРЕНКА

ФІЗИКО-МАТЕМАТИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

КАФЕДРА БІЗНЕС-ЕКОНОМІКИ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач аспірантури та докторантури

Чистякова І.А. Чистякова І.А.

« *09* » *вересня* 2022 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Економіка сталого розвитку

третій (освітньо-науковий) рівень

галузь знань **05 Соціальні та поведінкові науки**

спеціальність **051 Економіка**

освітньо-професійна програма **Економіка**

мова навчання **українська**

Погоджено науковою радою Сумського
державного педагогічного університету імені А.С.
Макаренка

« *09* » *вересня* 2022 р.

Голова

Кудріна О.Ю. Кудріна О.Ю., д.е.н., професор

Робоча програма «Економіка сталого розвитку» для аспірантів

«29» серпня 2022 р. – 13 с.

Розробник:

Божкова В.В., д.е.н., професор, професор кафедри бізнес-економіки та адміністрування

Робоча програма розглянута на засіданні кафедри бізнес-економіки та адміністрування

Протокол № 1 від «29» серпня 2022 р.

Завідувач кафедри _____ (Божкова В.В.)
(підпис) (прізвище та ініціали)

«29» серпня 2022 р.

© Божкова В.В., 2022

© СумДПУ ім. А.С.Макаренка, 2022

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	Заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Освітній рівень: «доктор філософії»	Цикл професійної підготовки, обов'язкова	
		Рік підготовки:	
2022–2023-й			
Семестр			
4-й		4-й	
Лекції			
16 год.		6 год.	
Практичні			
14 год.		4 год.	
Лабораторні			
-		-	
Самостійна робота			
60 год.		80 год.	
Консультації:			
- год		-	
Вид контролю: залік			
Загальна кількість годин – 90			

1. Мета вивчення навчальної дисципліни

Метою вивчення навчальної дисципліни «Економіка сталого розвитку» є формування у здобувачів освіти сучасного мислення і світогляду на засадах концепції сталого розвитку; набуття ними системи фундаментальних знань, умінь і навичок, необхідних для прийняття раціональних економічних рішень, а також застосування принципів і підходів сталого розвитку в наукових дослідженнях, професійній і соціальній діяльності.

Предметом навчальної дисципліни є наукові засади, теоретичні моделі, технології управління сталим розвитком економіки в контексті врахування численних екзогенних та більшою мірою ендогенних чинників соціально-економічного потенціалу сталого розвитку у зв'язку з інституціональним закріпленням євроінтеграційних прагнень України.

Об'єктом вивчення навчальної дисципліни є економіка сталого розвитку, її підрозділи та процеси, що у них відбуваються, методи та алгоритми розглядаються у зв'язку з відповідними проблемами аналізу та управління в економічних та фінансових системах.

У результаті засвоєння навчального матеріалу «Економіка сталого розвитку» здобувач вищої освіти повинен володіти:

інтегральною компетентністю:

ІК. Здатність продукувати нові ідеї, розв'язувати комплексні проблеми у сфері економіки, а також проводити власне наукове дослідження, результати якого мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення, що передбачає глибоке переосмислення наявних та створення нових цілісних знань та/або професійної практики.

загальними компетентностями:

ЗК-1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК-2. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК-5. Здатність розв'язувати комплексні проблеми економіки на основі системного наукового світогляду та загального культурного кругозору із дотриманням принципів професійної етики та академічної доброчесності.

спеціальними (фаховими) компетентностями:

ФК-1. Здатність виконувати оригінальні дослідження, досягати наукових результатів, які створюють нові знання в економіці та дотичних до неї міждисциплінарних напрямках і можуть бути опубліковані у провідних наукових виданнях з економіки та суміжних галузей.

ФК-5. Здатність виявляти, поглиблено аналізувати та вирішувати проблеми дослідницького характеру у сфері економіки з врахуванням економічних ризиків та можливих соціально-економічних наслідків, оцінювати та забезпечувати якість виконуваних досліджень, у тому числі з питань європейської та євроатлантичної інтеграції.

2. Передумови для вивчення дисципліни

Опанування дисципліною ґрунтується на результатах навчання, отриманих під час навчання за освітньої програмою освітнього ступеня – магістр (другий рівень освіти).

Навчальна дисципліна пов'язана з іншими дисциплінами НП ОНП, а саме з дисципліною «Актуальні проблеми економічних досліджень».

3. Результати навчання за дисципліною

У результаті вивчення навчальної дисципліни у здобувача повинні бути сформовані ряд знань, вмінь та навичок з автономності та відповідальності.

Знання	РН 01	Мати передові концептуальні та методологічні знання з економіки, управління соціально-економічними системами і на межі предметних галузей, а також дослідницькі навички, достатні для проведення фундаментальних і прикладних досліджень на рівні світових досягнень з відповідного напрямку.
	РН 02	Глибоко розуміти базові (фундаментальні) принципи та методи економічних наук, а також методологію наукових досліджень, створювати нові знання у сфері економіки з метою досягнення економічного та соціального розвитку в умовах глобалізації.
Уміння	РН 03	Розробляти та досліджувати фундаментальні та прикладні моделі соціально-економічних процесів і систем, ефективно використовувати їх для отримання нових знань та/або створення інноваційних продуктів у економіці та дотичних міждисциплінарних напрямках
Автономія та відповідальність	РН 08	Планувати і виконувати емпіричні та/або теоретичні дослідження у сфері економіки та з дотичних міждисциплінарних напрямків, критично аналізувати результати власних досліджень і результати інших дослідників у контексті усього комплексу сучасних знань щодо досліджуваної проблеми

4. Критерії оцінювання результатів навчання

Кількість балів	Критерії оцінювання навчальних досягнень здобувача вищої освіти
90 – 100	Здобувач вищої освіти глибоко й впевнено засвоїв весь матеріал, послідовно, логічно вірно його відтворює. Може пов'язати теоретичні та практичні сторони дисципліни, вільно відповідає на нестандартні запитання, показує знання монографічного матеріалу з питання, вірно обґрунтовує наукові поняття, володіє навичками виконання практичних завдань, виявляє вміння самостійно узагальнювати матеріал, не допускає при цьому помилки
82 – 89	Здобувач вищої освіти знає програмний матеріал, не допускає суттєвих недоліків у відповіді, може вірно використовувати теоретичні положення й володіє навичками при виконанні практичних завдань.
74 – 81	
64 – 73	Здобувач вищої освіти засвоїв лише основний матеріал, але погано орієнтується в окремих положеннях, припускається помилок або неточностей у формулюваннях, порушує логіку та послідовність у викладенні програмного матеріалу та має складнощі при виконанні практичних завдань.
60 – 63	
35 – 59	Здобувач вищої освіти не володіє знаннями щодо значної частини програмного матеріалу, припускається суттєвих помилок, з великими труднощами виконує практичну роботу.
1 – 34	

Розподіл балів, що отримують здобувачі вищої освіти, за розділами та видами діяльності

Контроль								Разом	Загальна сума
РОЗДІЛ 1				РОЗДІЛ 2					
T 1.1	T 1.2	T 1.3	T 1.4	T 2.1	T 2.2	T 2.3	T 2.4		
Поточний контроль									100
5	5	5	5	5	5	5	5	40	
Контроль самостійної роботи									
8	7	7	8	7	8	7	8	60	

T 1.1, T 1.2 ... T 2.4 – теми розділів

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для екзамену, заліку, курсового проекту (роботи), практики
90 – 100	A	відмінно
82 – 89	B	добре
74 – 81	C	
64 – 73	D	
60 – 63	E	задовільно
35 – 59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
1 – 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

5. Засоби діагностики результатів навчання

Екзамен, тести, проекти, реферати, есе, презентації результатів виконаних завдань та наукових досліджень.

6. Програма навчальної дисципліни

6.1 Інформаційний зміст навчальної дисципліни

Розділ I. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ЕКОНОМІКИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Тема 1.1 Теоретичні основи економіки сталого розвитку

Основні поняття і визначення сталого розвитку.

Концепція сталого розвитку: цілі, завдання, принципи, проблеми і напрямки сталого розвитку. Історія формування концепції сталого розвитку суспільства.

Наукові основи стратегії сталого розвитку природи та суспільства.

Система та її зміни. Стани та характеристика систем. Формування закономірностей взаємодії людини і природи. Механізми стійкості систем. Механізми зворотного зв'язку: негативний зворотній, позитивний зворотній. Основні характеристики стійкості системи.

Тема 1.2 Нормативно-правове забезпечення сталого розвитку

Основні документи світового співтовариства по сталому розвитку.

Роль ООН у визначенні засад сталого розвитку. Конференція ООН з навколишнього середовища і розвитку в Ріо-де-Жанейро (1992р.) Саміт тисячоліття. Світовий саміт зі сталого розвитку в Йоганнесбурзі (2002р.). Саміт ООН з питань Цілей розвитку тисячоліття (2010р.).

Нормативно-правове забезпечення сталого розвитку в Україні. Проблеми нормативно-правового забезпечення сталого розвитку України.

Основи екологічного права. Екологічне права: поняття, предмет, система та джерела. Конституційні положення екологічного права. Права та обов'язки суб'єктів екологічних правовідносин.

Тема 1.3 Організаційно-економічні основи стійкого розвитку соціально-економічних систем

Принципи забезпечення стійкого розвитку соціально-економічних систем. Екологічні цілі.

Економічний механізм раціонального природокористування. Основні поняття економічного механізму і еколого-економічних інструментів. Еколого-економічні інструменти: принципи формування і механізми дії. Форми еколого-економічних інструментів. Податкові інструменти та пільги. Митні платежі.

Ринкові механізми регулювання природокористування.

Економічні методи управління раціональним природокористуванням та їхні види. Економічне стимулювання раціонального використання природних ресурсів.

Економічний механізм охорони і раціонального використання природних ресурсів.

Тема 1.4 «Зелена економіка» в контексті забезпечення переходу України до сталого розвитку

Сутність, цілі та базові принципи «зеленої економіки». Правові основи розвитку «зеленої» економіки.

«Зелена економіка» як чинник розвитку зовнішньо-торговельних відносин.

Розділ II. МЕТОДОЛОГІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІКИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Тема 2.1 Індикатори сталого розвитку

Вимірювання сталого розвитку (індикатори та індекси).

Індекси соціального, економічного і екологічного вимірів.

Основні економічні індикатори: процент росту ВВП; покращення режиму харчування людей; середній процент використання природних ресурсів на одного мешканця.

Основні економічні, соціальні індикатори та індикатори довкілля: демографічні показники, середня тривалість життя і грамотність населення; процент зменшення безробіття; доступ до санітарних послуг; індекс людського розвитку.

Індикатори споживання енергії; індикатори випущених відходів; процентне співвідношення території, що захищається для підтримки біологічного розмаїття, до поверхневої території.

Тема 2.2 Стратегічні напрями формування моделі сталого розвитку України та її регіонів

Конструктивно-ключові критерії мультирівневої діагностики соціально-економічного потенціалу сталого розвитку.

Паспортизація національної економіки як методологічна передумова нарощення соціально-економічного потенціалу регіону.

Методологічні засади формування організаційно-економічного механізму управління соціально-економічним потенціалом сталого розвитку регіонів. Способи та алгоритми розробки регіональних та місцевих економічних стратегій сталого розвитку з урахуванням методології ЄС.

Тема 2.3 Інституціональний розвиток сфери поводження з відходами та вторинного ресурсокористування в Україні на шляху євроінтеграції

Ідентифікація безпекових факторів й ендогенних ризиків, пов'язаних з відходами. Особливості поводження з відходами.

Стратегічні напрями фінансового забезпечення поводження з відходами.

Ідеологія і методологія адаптації законодавства України у сфері охорони довкілля та поводження з відходами до норм Європейського Союзу.

Методологія і практика вартісних оцінок імплементації директив ЄС у сфері поводження з відходами.

Тема 2.4 Міжнародний досвід і міжнародне співробітництво в контексті сталого розвитку

Міжнародний досвід подолання сучасних екологічних проблем.

Міжнародне співробітництво в умовах глобальних змін навколишнього середовища: історичний аспект, парадигма розвитку.

Міжнародне співробітництво у контексті стратегічних імперативів: зміна якості зростання, задоволення основних потреб людей, збереження і збільшення ресурсної бази, переорієнтація технологій та управління ризиками, процеси прийняття рішень, збалансоване використання природно-ресурсного потенціалу, складові сталого розвитку, соціальна сфера, забруднення, забруднюючі речовини, загроза екологічної безпеки.

6.2. Структура та обсяг навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна форма					
	Усього	у тому числі					Усього	у тому числі				
		Лекції	Практ.	Лабор.	Конс.	Самост.р.		Лекції	Практ.	Лабор.	Конс.	Самост.р.
РОЗДІЛ І. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ЕКОНОМІКИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ												
Тема 1.1 Теоретичні основи економіки сталого розвитку	11	2	2			7	12	2				10

Тема 1.2 Нормативно-правове забезпечення сталого розвитку	11	2	2			7	10					10
Тема 1.3 Організаційно-економічні основи стійкого розвитку соціально-економічних систем	11	2	2			7	12		2			10
Тема 1.4 «Зелена економіка» в контексті забезпечення переходу України до сталого розвитку	10	2				8	10					10
РОЗДІЛ II. МЕТОДОЛОГІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІКИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ												
Тема 2.1 Індикатори сталого розвитку	12	2	2			8	10					10
Тема 2.2 Стратегічні напрями формування моделі сталого розвитку України та її регіонів	12	2	2			8	12	2				10
Тема 2.3 Інституціональний розвиток сфери поводження з відходами та вторинного ресурсокористування в Україні на шляху євроінтеграції	11	2	2			7	14	2	2			10
Тема 2.4 Міжнародний досвід і міжнародне співробітництво в контексті сталого розвитку	12	2	2			8	10					10
Усього годин	90	16	14			60	90	6	4			80

6.3. Теми практичних занять

№з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
Розділ I. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ЕКОНОМІКИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ			
1	Теоретичні основи економіки сталого розвитку	2	
2	Нормативно-правове забезпечення сталого розвитку	2	

3	Організаційно-економічні основи стійкого розвитку соціально-економічних систем	2	2
Розділ II. МЕТОДОЛОГІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІКИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ			
4	Індикатори сталого розвитку	2	
5	Стратегічні напрями формування моделі сталого розвитку України та її регіонів	2	
6	Інституціональний розвиток сфери поводження з відходами та вторинного ресурсокористування в Україні на шляху євроінтеграції	2	2
7	Міжнародний досвід і міжнародне співробітництво в контексті сталого розвитку	2	
	Разом	14	4

7. Рекомендовані джерела інформації

Основні:

1. Боголюбов В.М., Прилипко В.А. Стратегія сталого розвитку: навч. посіб. Херсон: Олді-плюс, 2010. 322 с.

2. Драган І.О. Наукові основи національної стратегії сталого розвитку України: монографія. К.: ДУ ІЕПСР НАН України, 2015. 40 с.

3. Згуровський М.З. Основи сталого розвитку суспільства. Київ, Політехніка, НТУУ «КПІ», 2010. 463 с.

4. Клименко М.О., Л.В. Клименко. Стратегія сталого розвитку: навч. посіб. Рівне: НУВГ, 2010. 267с.

5. Національна парадигма сталого розвитку України / за заг. ред. акад. НАН України, д.т.н., проф., заслуженого діяча науки і техніки України Б. Є. Патона. Вид. 2-ге, переробл. і доповн. К. : Державна установа «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку Національної академії наук України», 2016. 72 с.

6. Соціально-економічний потенціал сталого розвитку України та її регіонів: національна доповідь / за ред. акад. НАН України Е.М. Лібанової, акад. НААН України М.А. Хвесика. К.: ДУ ІЕПСР НАН України, 2014. 776 с.

7. Сталий розвиток суспільства: навч. посіб. / А. Садовенко, Л. Масловська, В. Серета, Т. Тимочко. К.; 2011. 392 с.

8. Кононенко О.Ю. Актуальні проблеми сталого розвитку: навч.- метод. посіб.. К.: ДП «Прінт сервіс», 2016. 109 с.

9. Стратегія сталого розвитку: еколого-економічний аспект: навч. посіб. / І.В. Замула, І.В. Давидова, Г.В. Кірейцева, М.Б. Корбут, В.В. Травкін. ЖДТУ, 2017. 200 с.

10. Суспільний вектор сталого розвитку (питання теорії та практики) / І.П. Кінаш, В.І. Куценко, В.П. Удовиченко, Я.В. Остафійчук та ін. Державна установа «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку Національної академії наук України». Чернігів: Лозовий В.М., 2013. 160 с.

11. УКРАЇНА 2030: Доктрина збалансованого розвитку. Львів: Кальварія, 2017. 164 с.

Додаткові:

12. Демешок О.О. Особливості соціально-економічного розвитку регіональних виробничо-економічних систем України // Український соціум: наука – освіта – виробництво: збірник наукових праць. К. : МНТУ та Центр перспективних соціальних досліджень Міністерства соціальної політики України та НАН України, Асоціація ТЕКУ, Вид-во ПП Вишемирський В.С., 2013. Вип. 4. С. 54–65.

13. „Зелена” економіка крізь призму трансформаційних зрушень в Україні : монографія / Б.В. Буркинський, Т.П. Галушкіна, В.Є. Реутов ; НАН України, Інст проблем ринку та екон.-екол. дослідж. О. : Підприємство Фенікс, 2011. 348 с.

14. Зеркалов Д.В. Проблеми екології сталого розвитку: монографія. К.: Основа, 2013. 430 с.

15. Марушевський Г.Б., Нижник О.М. Методичні рекомендації для врахування Цілей сталого розвитку в стратегіях розвитку територіальних громад. К.: ПРООН/ГЕФ, 2017. 58 с.

16. Фоміна М.В. Проблеми сталого економічного розвитку в умовах глобалізації: монографія; М-во освіти і науки, Донец. нац. ун-т економіки і торгівлі ім. М Туган-Барановського. Донецьк : ДонНУЕТ, 2010. 359 с.

17. Bozhkova, V., Melnyk, L., Yevdokimov, Y., Derykolenko, O.M., Dehtyarova, I., Pasyevin, O. The system of indicators for alternative energy development in the context of the green economy. International Journal of Global Environmental Issues, 2020, 19(1-3), pp. 70–89(**Scopus**)

18. Green Economy Initiative. URL: <http://www.unece.org/fileadmin/DAM/timber/meetings/07-unep-eaton.pdf>

Ресурси мережі Інтернет:

1. Національний інститут стратегічних досліджень. URL: <http://www.niss.gov.ua/>.
2. Офіційний сайт Президента України. URL: www.president.gov.ua
3. Офіційний сайт Верховної ради України. URL: www.rada.gov.ua
4. Офіційний сайт Рахункової палати України. URL: www.ac-rada.gov.ua
5. Офіційний сайт Кабінету міністрів України. URL: www.kmu.gov.ua
6. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL: www.minfin.gov.ua
7. Офіційний сайт Міністерства Юстиції України. URL: www.minjust.gov.ua
8. Офіційний сайт Міністерства економічного розвитку та торгівлі України. URL: <http://www.me.gov.ua/?lang=uk-UA/>.
9. Офіційний сайт Державного комітету статистики України. URL: www.ukrstat.gov.ua
10. Офіційний сайт Євростату. URL: <http://ec.europa.eu/eurostat/>

8. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна

Обладнання для практичних занять з курсу: «Економіка сталого розвитку»: ноутбук або ПК з зовнішньою звуковою картою та програмним забезпеченням (Steinberg Cubase 8.5 (або більш сучасна версія), Adobe Audition 1.6 (або більш сучасна версія), набір FabFilter TotalBundle 2017 (або більш сучасна версія).